

ภาวะผู้นำในทศพิธราชธรรม

Leadership In Tossapithrajadhamma

รัฐธรรมนุญ เทศแก้ว

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาหลักทศพิธราชธรรม ซึ่งหมายถึงคุณธรรม 10 ประการของพระราชา นักปกครอง ผู้นำ ผู้บริหาร ประกอบด้วย 1) ทาน หมายถึง การให้ วัตถุสิ่งของ ให้ให้ธรรมทาน และให้อภัยทาน 2) ศีล หมายถึง ความประพฤติดีงามทั้งกาย วาจาใจ 3) ปริจาคะ หมายถึง การบำเพ็ญกิจด้วยการเสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม 4) อาชชวะ หมายถึง ความซื่อตรง ซื่อสัตย์ 5) มัททวะ หมายถึง ความอ่อนโยน อภัยภัยไมตรีเป็นมิตร 6) ตบะ หมายถึง ความทรงเดช ความเพียรพยายามเพื่อกำจัดความเกียจคร้านและความขี้ 7) อักโกธะ หมายถึง ความไม่โกรธ ไม่เกลียดเกลียด 8) อวิหิงสา หมายถึง ความไม่เบียดเบียนรังแกให้ร้ายผู้อื่น 9) ชันติ หมายถึง คือ อดทนต่องานที่ตรากตรำ อดทนอดกลั้นต่ออารมณ์ที่ปรารถนาและไม่ปรารถนา และ 10) อวิโรธนะ หมายถึง ความไม่คลาดธรรม ความเที่ยงธรรม หลักทศพิธราชธรรม สามารถนำไปเสริมสร้างหลักภาวะผู้นำให้มีผลต่อตนเอง คนอื่นและกิจการหน้าที่ ประกอบด้วยหลัก 3 ประการ คือ 1) หลักภาวะผู้นำด้านกายภาพ ในทศพิธราชธรรมสอดคล้องกับหลักธรรมหมวดศีล คือ ทาน ศีล อวิหิงสา 2) หลักภาวะผู้นำด้านจิตภาพ ในทศพิธราชธรรมสอดคล้องกับหลักธรรมหมวดสมาธิ คือ ปริจาคะ อาชชวะ มัททวะ อักโกธะ ชันติ 3) หลักภาวะผู้นำด้านปัญญาภาพ ในทศพิธราชธรรม สอดคล้องกับหลักธรรมหมวดปัญญา คือ อวิโรธนะ

คำสำคัญ : ภาวะผู้นำ, ทศพิธราชธรรม

Abstract

This article is intended for educational purposes. Ten virtues of the king or Rājadharmā 10 in Buddhism were believed that it was the center of administration. The king who followed this principle strictly was actually praised as the king following Dhamma. The other administrators, a head of department, a leader of societies, etc. ought to follow the king's behavior by following ten virtues of the king. The administrators who followed ten virtues of the king could make all members love, believe, give respect to and hold cooperation in work. This result helped the administrators to get successful in his given duty. Although ten virtues of the king was a principle for the king, they were still useful for a ruler, ruled people and the other people. When both a ruler and ruled people followed ten virtues of the king, they were successful in work with higher achievement. Peace and happiness would be brought to communities, societies, and nation by means of such ten virtues of the king. This principle was possibly included in Threefold Training: morality, concentration and wisdom. Morality in ten virtues of the king was Dāna, Sila and Avihimsa. Concentration in ten virtues of the king was Paricāgam, Ājjavam, Maddavam, Tapam, Akkodham and Khanti. Wisdom in ten virtues of the king was Avirodhana.

Key words : Leadership, Tossapithrajadhamma

บทนำ

เมื่อกล่าวถึง “ทศพิธราชธรรม” กลุ่มคนจำนวนมากมักจะเข้าใจกันว่า “เป็นธรรมของราชา” เป็นหลักปฏิบัติสำหรับราชา “เท่านั้น” แต่เมื่อวิเคราะห์เจตนารมณ์ของหลักการที่ปรากฏในอัครัญสูตร (พระไตรปิฎกภาษาไทย 11/63/71) ว่าเป็นคัมภีร์หลักที่กล่าวถึงที่มาของคำว่า “ราชา” แล้วพบว่าพระพุทธเจ้าไม่ได้ออกแบบหลักการนี้ขึ้นมาเพื่อเป็นหลักปฏิบัติสำหรับคนที่ได้รับการเรียกขานโดยชื่อ “ราชา” เท่านั้นหากทรงมุ่งเน้นให้เป็นหลักปฏิบัติสำหรับกลุ่มคนชนชั้นปกครอง หรือ “ผู้นำ” โดยทั่วไปไม่ว่าจะเป็นผู้นำในระดับใดก็ตาม และรวมถึงคนหรือกลุ่มคนที่ไม่ได้เป็นผู้นำ เพราะพระพุทธศาสนาได้ชี้ชัดว่าผู้นำ หรือผู้ปกครองทุกคนสามารถเป็นราชาได้ แม้ว่าเขาเองจะไม่ได้มีสถานะเป็นราชาโดยสายเลือดก็ตาม เพราะคำว่าราชาในพระพุทธศาสนานั้นหมายถึง คนหรือกลุ่มคนที่ทำให้คนหรือกลุ่มคนอื่น ๆ พอใจโดยธรรม (พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, 2555)

ในขณะเดียวกัน คำว่า “ราชา” ในพระพุทธศาสนาจึงไม่ได้หมายถึง “King” ตามศัพท์บัญญัติที่ปรากฏในสังคมตะวันตก ท่านพุทธทาสภิกขุชี้ว่า “ราชา” ไม่ได้แปลว่า King แต่ราชาแปลว่า พอใจ กล่าวคือ ผู้ใดก็ตามที่คิดพูดหรือกระทำการสิ่งใดแล้ว มหาชนพากันแซ่ซ้องสรรเสริญว่า พอใจ คนผู้นั้นควรเรียกว่า “ราชา” หากถือเอาตามคติของหลวงปู่พุทธทาสภิกขุจะมีคำถามต่อไปว่า ผู้นำคนใด คิด พูด หรือกระทำการไปแล้ว เหล่าโจรพากันสรรเสริญว่า พอใจเราเรียกผู้นั้นได้ว่า “ราชาในหมูโจร” แต่โดยธรรมในทางพระพุทธศาสนาก็คือ “ทศพิธราชธรรม” ซึ่งจะเป็นตัวชี้วัดการปฏิบัติหน้าที่ของผู้นำหรือผู้ปกครองให้ได้ชื่อว่า เป็น “ราชา” (พุทธทาสภิกขุ, 2549)

ดังนั้น ผู้นำที่ดีจะต้องเป็นผู้มีคุณสมบัติหรือวุฒิภาวะความเป็นผู้นำสูง ถึงพร้อมคุณธรรมจริยธรรมที่ดีงามของพุทธศาสนา ภาวะผู้นำหรือผู้บริหาร คือ คุณสมบัติ เช่นสติปัญญา ความดีงาม ความรู้ ความสามารถ ของบุคคล ที่ชักนำให้คนทั้งหลายมาประสานกันและพากันไปสู่จุดหมายที่ดีงาม ดังนั้น บุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นใหญ่ หรือเป็นผู้นำหากมีคุณธรรมในการดำเนินชีวิต หรือในการปกครองแล้ว ผู้ตามย่อมจะเดินตามแบบของผู้นำด้วยดีและประทับใจกับความปลอดภัยหากว่าผู้นำ หรือหัวหน้า ไม่ประกอบด้วยคุณธรรมในการดำเนินชีวิตหรือในการปกครองแล้ว ผู้ตามย่อมจะดำเนินไปตาม และประทับใจกับความลำบาก” (พระพรหมคุณาภรณ์ ป.อ.ปยุตโต, 2551) ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาวิเคราะห์หลักภาวะผู้นำในทศพิธราชธรรม เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจให้

ชัดเจนยิ่งขึ้น และสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้องตามหลักพระพุทธศาสนาให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง สังคม ชุมชน และประเทศชาติต่อไป

หลักทศพิธราชธรรม

หลักทศพิธราชธรรม เป็นหลักธรรมที่มุ่งเน้นให้ผู้บริหารหรือผู้ปกครอง สามารถประสานความสัมพันธ์กับหมู่ชน เอื้อเพื่อเพื่อแผ่สิ่งที่เป็นประโยชน์ให้กับบุคคลอื่นๆ ตลอดจนไปจนถึงสังคมในวงกว้าง หลักธรรมของพระพุทธองค์ได้วางหลักการและแนวทางในการปกครอง โดยใช้การยึดเหนี่ยวจิตใจของประชาชน โดยใช้ความรู้ความสามารถของผู้ปกครอง ในด้านของปัญญา ความเพียร และความสุจริตในการจัดการเพื่อให้เกิดความเจริญแก่องค์กร และกิจกรรมต่างๆ บรรลุผลสำเร็จและได้ผลดี เมื่อประพฤติตามหลักธรรมนี้แล้วจะสามารถคุ้มครองบ้านเมือง ป้องกันบ้านเมือง พัฒนากันบ้านเมืองในฐานะที่เป็นธรรมะที่จะช่วยได้จริง และเป็นสิ่งที่จะนำมาซึ่งความเจริญรุ่งเรือง ความสงบสุข สันติภาพ ความเป็นผู้มีอิสรภาพ เนื้อหามุข เนื้อหาปัญหาทุกอย่าง ทุกประการ (พุทธทาสภิกขุ, 2549) คุณธรรมของผู้ปกครอง บ้านเมือง หรือธรรมของนักปกครอง (พระพรหมคุณาภรณ์ ป.อ.ปยุตฺโต, 2548) เพราะฉะนั้น พระราชาในอดีตกาลนั้นที่ทรงเป็นบัณฑิต ทรงตั้งอยู่ในธรรม ก็ย่อมทรงตั้งอยู่ในธรรม 10 ประการนี้ ที่เรียกกันว่า ทศพิธราชธรรม (พระไตรปิฎกภาษาไทย 28/176/112)

ทศพิธราชธรรม หรือ ราชธรรม 10 ประการนี้ ในทางพระพุทธศาสนาถือว่าเป็นหัวใจในการปกครอง พระเจ้าแผ่นดินพระองค์ใดทรงดำรงมั่นอยู่ในธรรม 10 ประการนี้ ย่อมได้รับการยกย่องเทิดทูนว่าเป็นกษัตริย์ผู้ทรงธรรม สำหรับผู้ปกครองหมู่โดยทั่วไป ผู้มีอำนาจหน้าที่ในการปกครองหมู่คณะ ผู้เป็นหัวหน้างาน เป็นผู้นำในสังคม ย่อมทำให้สมาชิกในกลุ่มรักใคร่ เชื้อพ้อง เคารพนับถือ เชื้อมั่น และให้ความร่วมมือร่วมใจได้มาก อันจะเป็นผลช่วยให้บรรลุถึงความรับผิดชอบหน้าที่ของผู้ใช้อีกด้วย ที่สำคัญที่สุด ทศพิธราชธรรม เป็นหลักธรรมที่เป็นหมวดหัวใจของพระพุทธศาสนา (พุทธทาสภิกขุ, 2553)

หลักภาวะผู้นำในทศพิธราชธรรม

ในทางพระพุทธศาสนา การพัฒนาองค์รวมของการดำเนินชีวิตของมนุษย์ตามบทบาทหน้าที่ในสังคมได้อย่างถูกต้องและสมบูรณ์จะต้องประกอบไปด้วย ระบบที่พร้อมด้วยองค์รวมสามประการ (พระพรหมคุณาภรณ์ ป.อ.ปยุตฺโต, 2551) จะต้องมีการพัฒนาอย่างมีบูรณาการ คือ 1) ด้านกายภาพ คือการสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพและสิ่งแวดล้อม

ทางสังคม 2) ด้านภาวะจิตใจ หรือสภาพจิตที่อยู่ข้างในและเบื้องหลัง ซึ่งใช้งานและกำหนด นำกำกับสัมพันธ์กับโลกภายนอก โดยมีเจตจำนงหรือเจตนาเป็นตัวการ 3) ด้านปัญญาภาพ คือ ความรู้-คิด-เข้าใจ-หยั่งเห็น ซึ่งจะเป็นแสงที่ส่องสว่างชี้ นำ บอกช่องทางของขอบเขต ปรับแก้และพัฒนาระบบทั้งหมด ตลอดจนปลดปล่อยชีวิตให้มีอิสรภาพ หลักสามประการ ดังกล่าวนี้เป็นหลักพื้นฐานในการดำเนินชีวิตมนุษย์ที่จะเป็นอยู่ดีได้ จะต้องมีการพัฒนา ตลอดเวลา ไม่ใช่แค่ร่างกายพัฒนาเติบโตขึ้นมาเท่านั้น แต่การพัฒนาที่แท้จริงก็คือการพัฒนา 3 ด้านนี้ เช่นกันการพัฒนาผู้นำไปสู่การเป็นผู้มีภาวะผู้นำที่ดีก็จะต้องพัฒนาองค์รวมทั้ง 3 ด้านนี้

ผู้นำ คือ ผู้ชักพาให้คนอื่นเคลื่อนไหว หรือกระทำการในทิศทางที่ผู้นำกำหนด เป้าหมายไว้ หลายคนมีบทบาทเป็นผู้นำกันอยู่แล้ว เช่น ผู้นำองค์กรในระดับต่างๆ ผู้นำทั้งระดับประเทศและท้องถิ่น รวมทั้งผู้นำในระดับครอบครัว ปัญหาของผู้นำก็คือจะอย่างไร ให้เป็นที่ยอมรับของผู้ตาม เริ่มตั้งแต่หาทางให้ได้รับการเลือกตั้งเข้าสู่ตำแหน่งผู้นำ เมื่อได้รับเลือกตั้งแล้วก็ยังได้รับความร่วมมือจากสมาชิกช่วยกันทำงาน และมีผลงานเป็นที่ประจักษ์จนพร้อมจะได้รับการเลือกตั้งให้กลับมาดำรงตำแหน่งใหม่ในครั้งต่อไป (พระธรรมโกศาจารย์ ประยูร ธมฺมจิตฺโต, 2549) ผู้นำจะประสบความสำเร็จดังกล่าวได้ต้องมีธรรมาประจำใจในการ นำตน นำคน นำงาน ธรรมาประจำใจในที่นี้หมายถึง ทศพิธราชธรรม

ทศพิธราชธรรม เป็นธรรมที่ผู้นำ ผู้ปกครอง หรือผู้บริหารควรยึดเป็นหลักธรรม ในการนำตน นำคน นำงาน หรือเป็นหลักธรรมในการครองตน ครองคน และครองงาน แล้วแต่จะกล่าวกัน ประยุกต์ใช้กับทักษะภาวะผู้นำและการสร้างแรงจูงใจ สอดคล้องกับท่าน พุทธทาสภิกขุที่กล่าวว่า “...ธรรมะคือหน้าที่ จงถือเอาธรรมะหรือหน้าที่เป็นที่พึงเถิด จะมี พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ครบถ้วนอยู่ในคำว่า หน้าที่ นั่นเอง ในที่นี้ธรรมหมายถึง หน้าที่ แห่งการปฏิบัติตามทศพิธราชธรรม ซึ่งจะเป็นความถูกต้องที่สุด...หน้าที่ที่ทำมาหาเลี้ยงชีพ ก็ เป็นหน้าที่หมวดหนึ่ง (การครองงาน) หน้าที่ในการบริหารร่างกายให้เป็นอยู่ปกติ นี้ก็เป็น หมวดหนึ่ง (การครองตน) หน้าที่ในการติดต่อกับสังคมรอบด้าน นี้ก็หมวดหนึ่ง (การครองคน) อย่างน้อยก็เป็น 3 หมวดแห่งหน้าที่ก็จะเป็นความปลอดภัย แต่ในที่นี้จะยึดเอาหลัก ทศพิธราชธรรมมาเป็นหลักของการปฏิบัติ ในสิ่งที่เรียกว่าหน้าที่ถ้าถือธรรมะนี้เป็นหลักแล้ว จะง่ายดายในการที่จะทำหน้าที่ทั้งปวงให้ครบถ้วน...” (พุทธทาสภิกขุ, 2553)

1. การนำตนในทศพิธราชธรรม การนำตน หมายถึง การมีความประพฤติและการปฏิบัติส่วนตน ประกอบไปด้วยคุณธรรมควรแก่การยกย่อง หลักทศพิธราชธรรมที่ใช้ในการนำตนประกอบด้วย

1) การนำตนด้วยศีลหรือศีล การรักษาความสุจริต คือผู้นำจักต้องเป็นผู้ประพฤติดีงาม สวรรวมกายและวจีหวาร ประกอบแต่การสุจริต รักษาจิตตคติคุณ ประพฤติให้เป็นแบบอย่างและเป็นทีเคารพนับถือของประชาราษฎร์ มิให้มีข้อที่ผู้ใดจะดูถูกดูแคลนได้

2) การนำตนด้วยอาชวะ การปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อตรง ผู้นำพึงนำตนด้วยความซื่อสัตย์ จริงใจ ไม่กล่าวคำคลาดเคลื่อนไปจากหลักความจริงใจ หรือจากหลักธรรม มีความมุ่งมั่นตั้งใจ รักษาสัจจะ ปฏิบัติภารกิจด้วยความสุจริต มีความจริงใจ ซื่อตรงต่อหน้าที่ ซื่อตรงต่อสิ่งที่ถูกที่ควร

3) การนำตนด้วยอวิโรธนะ มิปฏิบัติคลาดจากธรรม ผู้นำพึงนำตนด้วยอวิโรธนะ คือ การปฏิบัติไม่ผิดจากทางที่ถูกที่ควร ไม่ผิดไปจากทำนองคลองธรรม แต่ให้เป็นไปตามธรรม เป็นแบบอย่างที่ดี มีความเที่ยงธรรม โปร่งใส สามารถตรวจสอบได้

เมื่อผู้นำได้นำตนตามหลักภาวะผู้นำในทศพิธราชธรรมแล้ว จะทำให้ผู้มีองค์การรู้ และเข้าใจธรรมชาติของความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับองค์การของตน โดยจะทำให้สามารถประพฤติ ปฏิบัติตน ต่อกระแสความเปลี่ยนแปลงนั้น ๆ ได้อย่างเท่าทันเหตุการณ์ เพราะเมื่อได้พัฒนาตนเองดีแล้วจึงเป็นผู้มีชีวิตเพื่อจุดหมายเดียวคือ พหุชน ดังพุทธพจน์... หิตายะ พหุชนสุขายะ โลกานุกัมปายะ เพื่อประโยชน์สุขแก่ชนจำนวนมาก ทำกิจทุกอย่างเพื่อประโยชน์แก่ชาวโลก... (พระพรหมคุณาภรณ์ ป.อ.ปยุตฺโต, 2551)

2. การนำคนในทศพิธราชธรรม การนำคน หมายถึง การมีความสามารถในการติดต่อสัมพันธ์กับผู้อื่น สามารถจูงใจให้เกิดการยอมรับและให้ความร่วมมือ หลักทศพิธราชธรรมที่สามารถนำมาพัฒนาผู้นำในการนำคน ประกอบด้วย

(1) การนำคนด้วยทาน การให้ปันประชา ผู้นำพึงนำตนด้วยทาน คือ การเป็นผู้เสียสละ เสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม การให้ทานเป็นการรู้จักสงเคราะห์ผู้อื่น ทานมีสองประการ คือ ธรรมทาน และวัตถุทาน ซึ่งทั้งสองอย่างนี้ผู้นำจักต้องมีอยู่ในตัว

(2) การนำคนด้วยมีทหะ ความอ่อนโยนเข้าถึงคน ผู้นำพืงนำคนด้วยมีทหะ คือ มีอัธยาศัยไมตรีที่ดีต่อผู้คนทุกหมู่เหล่า ไม่เย่อหยิ่งหยาบคาย กระด้างถือตัว มีสัมมาคารวะ มีความสุภาพเรียบร้อย

(3) การนำคนด้วยอักโกธะ คือเหตุผลไม่โกรธา ผู้นำพืงนำคนด้วยอักโกธะ คือ ผู้นำจักต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความมีเมตตากรุณาต่อเพื่อนร่วมงาน ผู้ใต้บังคับบัญชา รวมถึงประชาชน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ท่วงไຍ เอื้ออาทรต่อกัน มีความข่มใจรู้จักระงับอารมณ์ ไม่วินิจฉัยความและกระทำการด้วยอำนาจความโกรธ และหวังให้ผู้อื่นหรือสรรพสัตว์ทั้งหลายมีความสุข

(4) การนำคนด้วยอวิหิงสา มีอวิหิงสานำร่มเย็นเป็นสุข ผู้นำพืงนำคนด้วยอวิหิงสา คือ ผู้นำจักต้องไม่เบียดเบียนผู้อื่น ตลอดจนสรรพสัตว์ทั้งหลายมิให้เดือดร้อน ไม่หลงระเรีงในอำนาจ ไม่กดขี่ข่มเหง มีความกรุณา

(5) การนำคนด้วยปริจจาคะ บำเพ็ญกิจด้วยความเสียสละ ผู้นำพืงนำคนด้วยปริจจาคะ คือ ผู้นำจักต้องมีการเสียสละประโยชน์สุขส่วนตนเพื่อประโยชน์สุขของส่วนรวม ขององค์การ และประเทศชาติ เสียสละเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อย เอื้อเฟื้อช่วยเหลือผู้อื่น ใจกว้างยอมรับผู้อื่น ให้อภัยผู้อื่นได้ เปิดโอกาสให้ผู้อื่นมีส่วนร่วมในการทำงาน ผู้นำจักมีการทำหน้าที่ด้วยความเสียสละ ไม่ย่อท้อต่อความเหนื่อยยาก ไม่เลือกปฏิบัติ ก็ยอมเป็นที่รักของประชาชนโดยทั่วไป ไม่หาเหตุเบียดเบียน รังแก กล่าวร้ายบุคคลอื่น ไม่หาเหตุลงโทษอาชญาแก่ประชาชนผู้ใดให้ได้รับความเดือดร้อน มีความยึดหยุ่น รู้จักการสร้างขวัญ กำลังใจ ส่งเสริมผู้อื่นให้ได้รับความดีงาม

เมื่อผู้นำได้นำตนตามหลักภาวะผู้นำในทศพิธราชธรรม จะทำให้ผู้นำองค์การได้รับความไว้วางใจ และเป็นทีเคารพของเพื่อนร่วมงานทุกคน ซึ่งจะก่อให้เกิดการทำงานที่เข้มแข็ง มีพลังอันจะทำให้้องค์การมีความเข้มแข็งและประสบความสำเร็จ (พระพรหมคุณาภรณ์ ป.อ.ปยุตโต, 2551)

3. การนำงานในทศพิธราชธรรม การนำงาน หมายถึง การมีความสามารถปฏิบัติงานในหน้าที่และงานที่ได้รับมอบหมายสำเร็จลุล่วงด้วยดี หลักทศพิธราชธรรมที่สามารถนำมาพัฒนาผู้นำให้มีความสามารถนำงานให้บังเกิดผลสัมฤทธิ์ ประกอบด้วย

(1) การนำงานด้วยตบะ ความเพียรพยายามเพื่อกำจัดความเกียจคร้าน และความขี้ ผู้ผู้นำงานด้วยตบะ คือ การรู้จักระงับยับยั้งข่มใจได้ ไม่หลงไหลหมกมุ่นใน

ความสุขสำราญและการปรนเปรอ มีความเป็นอยู่สม่ำเสมอหรืออยู่อย่างพอเพียงตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง มีความเพียรพยายามปฏิบัติหน้าที่ของตนด้วยความขยันหมั่นเพียร รู้จักควบคุมตนเอง ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ตบะเป็นหลักธรรมอันจะทำให้การปฏิบัติหน้าที่ให้สำเร็จด้วยดี ไม่ทอดทิ้งหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย

(2) การนำงานด้วยขันติ การชนะความเข็ดด้วยขันติ ผู้นำพินิจงานด้วยขันติ คือ การรู้จักมีความอดทนอดกลั้นต่ออารมณ์ที่นำปรารถนาและไม่นำปรารถนา อดทนต่อความผิดของคนอื่นที่ทำต่อตน คือ ไมโกรธ สามารถระงับอารมณ์โกรธได้ ธรรมที่ทำให้ผู้นำเกิดความงามและงานให้ประสบความสำเร็จมี 2 อย่าง คือ ขันติ ความอดทน โสรจจะความสงบเสงี่ยมในการบริหารงาน ดังเมื่อผู้นำประสบกับปัญหาอุปสรรคนานัปการ จึงจำเป็นต้องมีความอดทนสูง เพราะเป็นที่รู้กันว่าจะต้องมีทั้งคนรักคนชังในโอกาสเดียวกัน หากสามารถมีความอดทนอดกลั้น ไมโกรธ ชมใจไว้ได้ ในที่สุดสามารถแก้ปัญหาได้สำเร็จ ลุล่วง และจะนำมาปลอดภัยโดยสวัสดิภาพของประชาชนในหน่วยงาน

เมื่อผู้นำได้นำตนตามหลักภาวะผู้นำในทศพิธราชธรรมแล้ว จะทำให้ภาวะงานทุกอย่างในองค์กรจะถูกขับเคลื่อนไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ ซึ่งจะส่งผลดีต่อการพัฒนาองค์กรให้เจริญรุ่งเรือง ก้าวหน้าได้อย่างมั่นคงและมั่งคั่งในที่สุด

กล่าวโดยสรุป ทศพิธราชธรรมซึ่งเป็นองค์รวมแห่งธรรมที่เรียกว่า ไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา สามารถนำไปเสริมสร้างภาวะผู้นำในด้านการนำตน นำคน นำงาน กล่าวคือ

1) ด้านการนำตน โดยใช้ศีล สมาธิ ปัญญา ศีลเป็นหลักการในการครองตนให้ตนมีความเป็นปกติสุข สมาธิ เป็นหลักการพัฒนาจิตให้มีสมาธิ ปัญญา เป็นหลัก การพัฒนาให้มองเห็นโลกธรรม

2) ด้านการนำคน ศีลเป็นหลักประกันชีวิตตนและคนอื่น สมาธิ เมื่อได้พัฒนาจะเห็นสังขธรรม มีผลดีต่อสังคม ปัญญา เมื่อพัฒนาแล้วจะเกิดความเข้าใจกัน หรือมีทวิภูมิจิต

3) ด้านการนำงาน เมื่อศีล สมาธิ ปัญญา ได้พัฒนาตนและคนแล้ว ย่อมมีผลต่อการนำงาน นั่นคือการพัฒนาตนเองและคนอื่นให้สอดคล้องเหมาะสมกับงาน ในการดังกล่าวนี้จึงเห็นว่า การใช้หลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา หรือทศพิธราชธรรม จะมีผลที่อุดมต่อตนคนอื่นและหน้าที่การงานเป็นอย่างดี ทำให้สังคมประเทศชาติสงบสุขในที่สุด

สรุป

สภาพความเป็นจริงในสังคมปัจจุบันจะพบว่า ผู้นำหรือผู้ปกครองขององค์กรต่างๆ ไม่ว่าจะระดับชุมชน หรือระดับชาติ กำลังเผชิญหน้ากับวิกฤติต่างๆ ที่มีความท้าทายของการเปลี่ยนแปลงบริบทสภาพแวดล้อม ที่เต็มไปด้วยความซับซ้อนรุนแรง และมีพลสูงอันเกิดจากอิทธิพลของกระแสโลกาภิวัตน์ มีผลทำให้ศักยภาพในการบริหารจัดการ การที่องค์กรชุมชน สังคม จะสามารถอยู่รอดปลอดภัยภายใต้สถานการณ์ดังกล่าวได้ ย่อมขึ้นอยู่กับ การตัดสินใจที่ถูกต้อง มีความสมเหตุสมผล รอบคอบ และทันต่อสถานการณ์ของผู้นำหรือผู้ปกครอง ในฐานะประมุขขององค์กร ด้วยเหตุผลดังกล่าว องค์กรต่างๆจึงต้องการผู้นำที่เป็นบุคคลที่ถึงพร้อมด้วยคุณธรรมและจริยธรรมอันดีงามของพระพุทธศาสนา ซึ่งหมายถึงผู้นำที่เป็นทั้งคนเก่งและคนดี เพื่อที่จะสามารถนำพาองค์กรพัฒนาก้าวหน้าไปได้อย่างยั่งยืนและมั่นคง ท่ามกลางสภาพของการแข่งขันที่รุนแรงเฉกเช่นในปัจจุบัน ทศพิธราชธรรม จึงเป็น หลักธรรมที่ผู้นำสามารถนำไปเสริมสร้างหลักภาวะผู้นำให้เกิดเป็นคุณลักษณะหรือคุณสมบัติของผู้นำที่สามารถตอบสนองความต้องการขององค์กรชุมชน สังคม ในปัจจุบันได้เป็นอย่างดี และรวมทั้งยังเป็นดัชนีชี้วัดความเก่งและความดีหรือชี้วัดความสุขทางอารมณ์ของผู้นำได้อีกด้วย

การที่องค์กรชุมชน สังคม จะสามารถอยู่รอดปลอดภัยภายใต้สถานการณ์ดังกล่าวได้ ย่อมขึ้นอยู่กับ การตัดสินใจที่ถูกต้อง มีความสมเหตุสมผล รอบคอบ และทันต่อสถานการณ์ของผู้นำหรือผู้ปกครอง ในฐานะประมุขขององค์กร ด้วยเหตุผลดังกล่าว องค์กรต่างๆ จึงต้องการผู้นำที่เป็นบุคคลที่ถึงพร้อมด้วยคุณธรรมและจริยธรรมอันดีงามของพระพุทธศาสนา ซึ่งหมายถึงผู้นำที่เป็นทั้งคนเก่งและคนดี เพื่อที่จะสามารถนำพาองค์กรพัฒนาก้าวหน้าไปได้อย่างยั่งยืนและมั่นคง ท่ามกลางสภาพของการแข่งขันที่รุนแรงเฉกเช่นในปัจจุบัน

เอกสารอ้างอิง

- พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2549). *พุทธวิธีบริหาร*. กรุงเทพมหานคร :
โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2551). *ภาวะผู้นำ*. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพมหานคร:
สุภาพใจ.
- _____ (2548). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. (พิมพ์ครั้งที่ 14).
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส. (2555). *ทศพิธราชธรรม : 10 ตัวชี้วัดสำหรับผู้นำองค์กร*.
กรุงเทพมหานคร: สำนักหนังสือบ้านนา.
- พุทธทาสภิกขุ, (2549). *ทศพิธราชธรรม*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สุภาพใจ.
- _____ (2553). *ตามรอยพระยุคลบาท โดยทศพิธราชธรรม*. (พิมพ์ครั้งที่ 2).
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณ*.
วิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.